

“ДУГУЙТ ТЭЭВРИЙН ХЭРЭГСЛҮҮД, ТЭДГЭЭРТ СУУРИЛУУЛАН АШИГЛАЖ БОЛОХ ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖ, ЭД АНГИД ЗОРИУЛСАН НҮБ-ЫН УЯЛДУУЛАН ТОХИРУУЛСАН ТЕХНИКИЙН ДҮРМИЙГ ХЭРЭГЛЭХ БОЛОН НҮБ-ЫН ЭДГЭЭР ДҮРЭМД ҮНДЭСЛЭН ОЛГОСОН БАТАЛГААГ ХАРИЛЦАН ХҮЛЭЭН ЗӨВШӨӨРӨХ НӨХЦӨЛИЙН ТУХАЙ ХЭЛЭЛЦЭЭР”-ИЙГ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг. Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

1.1. Хууль зүйн үндэслэл

Нэгдсэн Үндэстний Байгууллага (НҮБ)-ын Ерөнхий Ассамблейн дээд хэмжээний 70 дугаар чуулганаар “Эх дэлхийгээ өөрчлөх нь: Тогтвортой хөгжлийн хөтөлбөр-2030”-ийг хэлэлцэн баталж, “Тогтвортой дэд бүтэц, үйлдвэрлэл, инновацийг дэмжих” зорилтыг дэвшүүлсэн бөгөөд тус зорилтын хүрээнд улс орнууд тээврийн нэгдсэн сүлжээг өргөжүүлэн хөгжүүлэх, тээврийн үйлчилгээг аюулгүй, шуурхай, тав тухтай хүргэх, хүрээлэн буй орчинд сөрөг нөлөө багатай техник, технологийг хөгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

Швед Улсын Стокгольм хотноо 2020 онд зохион байгуулагдсан Сайд нарын гуравдугаар хуралдаанаар дэлхий дахинд зарлан тунхагласан “Стокгольмын тунхаглал”-ын “Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах дэлхийн зорилтууд 2030”-д тусгасан 12 зорилтын 2 дахь зорилтод “2030 он гэхэд бүх улс орнууд замын хөдөлгөөний аюулгүй байдалтай холбоотой НҮБ-ын нэг буюу хэд хэдэн гол хууль эрх зүйн бичиг баримтыг хүлээн зөвшөөрч, нэгдэнэ” гэж, мөн 5 дахь зорилтод “2030 он гэхэд 100 хувь шинэ автомашин (үйлдвэрлэсэн, худалдагдсан, импортолсон) болон ашиглагдсан автомашинууд нь НҮБ-ын техникийн дүрмүүд, Дэлхийн техникийн зохицуулалт болон эдгээр бичиг баримттай нийцэхүйц үндэсний шаардлагууд зэрэг өндөр чанарын аюулгүй байдлын техникийн стандартуудад нийцсэн байна” гэж автотээврийн салбарын хөгжилд нийцсэн 2 гол зорилт багтсан юм.

“Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 3.6.3-д “байгаль орчинд ээлтэй, эрэлтэд нийцсэн тогтвортой, хүртээмжтэй, аюулгүй тээврийн үйлчилгээг хөгжүүлнэ” гэж, 4.3.10-д “ачаа болон нийтийн зорчигч тээвэрлэлтийн зориулалттай тээврийн хэрэгсэл, автомашиныг камертай байх стандартыг тогтоож, баруун гар талдаа жолооны хүрдтэй тээврийн хэрэгслийн импортыг үе шаттайгаар хязгаарлах, зам тээврийн осол, гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх үр нөлөөтэй бодлогыг хэрэгжүүлэх замаар замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангаж, зам тээврийн осол, түүнээс үүдэх хор уршгийг бууруулна” гэж, 6.2.2-д “бүс нутгийн эдийн засаг, худалдааны интеграцад нэгдэж, худалдааг хөнгөвчлөнө” гэсэн зорилтыг

хэрэгжүүлэх хүрээнд “Дугуйт тээврийн хэрэгслүүд, тэдгээрт суурилуулан ашиглаж болох тоног төхөөрөмж, эд ангид зориулсан НҮБ-ын эдгээр дүрэмд үндэслэн олгосон баталгааг харилцан хүлээн зөвшөөрөх нөхцөлийн тухай хэлэлцээр”-ийг соёрхон батлах шаардлагатай байна.

1.2. Практик шаардлага

Ташкент хотноо 2016 оны 06 дугаар сарын 23-ны өдөр зохион байгуулагдсан Монгол Улс, Оросын Холбооны Улс, Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсын төрийн тэргүүн нарын гурав дахь уулзалтаар баталсан Монгол-Хятад-Оросын “Эдийн засгийн коридор” байгуулах хөтөлбөрт тусгасан нэг томоохон ажил бол дамжин өнгөрөх автотээврийн эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх асуудал бөгөөд энэ ажлын хүрээнд Монгол, Хятад, Орос гурван улсын Засгийн газар хооронд Азийн авто замын сүлжээгээр олон улсын тээвэрлэлт гүйцэтгэх тээврийн хэрэгслийн аюулгүй байдлын шаардлагыг хангах, бусад оронд мөрдөж буй хэм хэмжээг хүлээн зөвшөөрөх, өөрийн орны иргэд, аж ахуйн нэгжийн эрх ашгийг хамгаалахад олон улсын хэмжээнд даган мөрдөж буй гэрээнд нэгдэн орох асуудал зүй ёсоор тавигдсан.

НҮБ-ын Европын эдийн засгийн комисс (НҮБЕЭЗК)-оос 2013¹, 2019², 2020³ онуудад Монгол Улсыг тус комиссын дотоодын тээврийн хорооноос боловсруулсан автотээврийн салбартай холбоотой олон улсын 8 конвенцид нэгдэн орохыг удаа дараа зөвлөж байсан.

Энэхүү олон улсын 8 конвенцид Монгол Улсын Их хурлаас соёрхон батлагдаж буй “Олон улсын автотээвэрлэлт гүйцэтгэх тээврийн хэрэгслийн багийн ажлын тухай Европын хэлэлцээр”, тус яамнаас 2018 оноос хойш нэгдэн орохоор бэлтгэл ажлыг хангаж буй “Дугуйт тээврийн хэрэгслүүд, тэдгээрт суурилуулан ашиглаж болох тоног төхөөрөмж, эд ангид зориулсан НҮБ-ын уялдуулан тохируулсан техникийн дүрмийг хэрэглэх болон НҮБ-ын эдгээр дүрэмд үндэслэн олгосон баталгааг харилцан хүлээн зөвшөөрөх нөхцөлийн тухай 1958 оны хэлэлцээр”, “Аюултай ачаа тээвэрлэлтийн тухай хэлэлцээр”, “Хүнсний түргэн гэмтэх, муудах бүтээгдэхүүний тээвэрлэлт ба энэ төрлийн тээвэрлэлтэд ашиглагдах тусгай тоног төхөөрөмжийн тухай хэлэлцээр” зэрэг нь багтаж байгаа болно.

“Олон улсын автотээврийн харилцааны тухай” Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр байгуулах явцад Хэлэлцэн тохиролцогч талуудын зүгээс олон улсын тээвэрлэлт гүйцэтгэх тээврийн хэрэгслийг байгаль орчинд ээлтэй, дуу чимээ багатай, аюулгүй байдлыг найдвартай хангасан дэвшилтэт технологи бүхий тээврийн хэрэгслийг ашиглах тухай тусгайлсан заалтыг хэлэлцээрт тусгаж өгдөг.

Монгол Улсын тээврийн хэрэгслийн ашиглалт, аюулгүй байдлын үзүүлэлтийг авч үзвэл Монгол Улсад бүртгэлтэй тээврийн хэрэгслийн тоо 2021 оны жилийн эцсийн байдлаар 1,243,445 болж, өмнөх оны мөн энэ үеэс 116,669 (+10.35 хувь) тээврийн хэрэгслээр өссөн байна. Мөн цахилгаан хөдөлгүүртэй тээврийн хэрэгсэл 33.98 хувь, хийн хөдөлгүүртэй тээврийн хэрэгсэл 11.8 дахин нэмэгдсэн байна⁴.

Зам тээврийн ослын сүүлийн 5 жилийн статистик үзүүлэлтээс үзэхэд жилд дунджаар 32100 зам тээврийн осол гарч, 13,2 тэрбум төгрөгийн хохирол учирч, 1289

¹ НҮБЕЭЗК, 2013.09.03-ны өдрийн албан бичиг; МУ-ын Гадгаад Харилцааны яамны Гэрээ эрх зүйн газар, 2013 оны 09 дүгээр сарын 10-ны өдрийн 4/5394 дүгээр албан бичиг;

² МУ-ын Гадгаад харилцааны яам, 2019 оны 03 дугаар сарын 05-ны өдрийн 07/1200 дугаар албан бичиг; Монгол Улсаас НҮБ-ын Женев дэх Төв болон Олон улсын бусад байгууллагуудын дэргэд суугаа байнгын төлөөлөгчийн газар, Швейцарийн холбооны улсад суугаа элчин сайдын яам, 2019 оны 02 дугаар сарын 19-ний өдрийн 03/19 дүгээр албан бичиг;

³ Женев хот дахь Монгол Улсын Элчин Сайдын яам, 2020 оны 12 дугаар сарын 10-ны өдрийн А-32/20/072 дугаар албан бичиг;

⁴ Зам тээврийн хөгжлийн яам, Статистикийн эмхэтгэл 2021

хүн гэмтэж, 558 хүн нас барсан үзүүлэлттэй байгаа бөгөөд осол, нас баралтын тоо төдийлөн буурахгүй байна.

Улаанбаатар хотын агаарын бохирдлын 80 хувийг гэр хорооллын айл өрхийн гэрийн зуух болон аж ахуйн нэгж, байгууллагын 3200 орчим халаалтын зуух, 10 хувийг Улаанбаатар хотын замын хөдөлгөөнд оролцож буй тээврийн хэрэгсэл, 5-6 хувийг дулааны цахилгаан станцууд, 4 хувийг үнс, замын тоос шороо, ил задгай хаясан хог хаягдал зэрэг бусад эх үүсвэр ялгаруулж байна гэсэн судалгаа гаргасан байна. Энэхүү судалгаанаас харахад тээврийн хэрэгсэл нь агаарын бохирдлыг үүсгэгч нэг эх үүсвэр болоод байна.

Сүүлийн жилүүдэд автомашины хэрэглээ улам ихэсч байгаатай холбогдуулан импортоор орж ирж буй тээврийн хэрэгслийн тоо нэмэгдэж байна.

Монгол Улсад дэлхийн олон улс орноос автомашин импортлох болсноор олон марк, загварын тээврийн хэрэгсэл гаалийн байгууллагад бүртгэгдэж байна. Импортлож байгаа автомашины ихэнх хувийг хуучин автомашин эзэлдэг.

Сүүлийн жилүүдэд импортлож байгаа хуучин автомашины тоо нэмэгдэж, ялангуяа тухайн улсдаа осол аваарт орсны улмаас эвдэрсэн, гэмтсэн автомашин ихээр импортлож байна. Мөн цацрагийн бохирдол илэрсэн, автомашины одометрийн заалт (гүйлт) болон автомашины аралын дугаарыг өөрчлөх замаар хуучин автомашинууд Монгол Улсын зах зээлд нийлүүлэгдэж байна.

Эдгээр эвдрэл, гэмтэлтэй тээврийн хэрэгсэл Монгол улсад ихээр импортлогдох болсон гол шалтгаан нь Монгол Улс импортын тээврийн хэрэгсэлд тавих хориг, түүнийг зохицуулах эрх зүйн орчин дутмаг, мөрдөгдөж буй хуулийн хэрэгжилт хангалтгүй байгаатай холбоотой.

Иймд олон улсын хэмжээнд уриалж, шаардаж байгаа зохицуулалтыг бий болгох, үндэсний хэмжээнд тулгамдаж буй тээврийн хэрэгслийн аюулгүй, найдвартай байдлыг хангах, Монгол Улсын техникийн бичиг баримтад нийцсэн тээврийн хэрэгслийн импортыг дэмжих, худалдан борлуулах, үйлдвэрлэх, устгах, дахин боловсруулах үйл ажиллагаанд мөрдөх зохицуулалтыг бүрдүүлэх үүднээс энэхүү хэлэлцээрт нэгдэн орох шаардлагатай байна.

Хоёр. Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээг тодорхойлох талаар:

Энэхүү хэлэлцээрийг 1958 оны 3 дугаар сарын 20-ны өдөр байгуулсан бөгөөд 1959 оны 06 дугаар сарын 20-ны өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр мөрдөж эхэлсэн.

Хэлэлцээрийн зорилго нь сорилын заалтуудыг гүйцэтгэхэд чиглэсэн нэгдсэн загвар, захиргааны үйл ажиллагааны албан ёсны баталгаа бүхий тохиролцогч талуудаас үйлдвэрлэл нь тохирч байгаа болон харилцан хүлээн зөвшөөрч байгаа тухайд гаргасан албан ёсны баталгаа бүхий НҮБ-ын олон улсын дүрмүүдийг (Хэлэлцээрийн хавсралт) боловсруулах эрх зүйн болон захиргааны үндсийг хангадаг. Ингэснээр дэлхий нийтийн аюулгүй байдлыг түвшинг дээшлүүлэх, хүрээлэн байгаа орчны бохирдлыг бууруулах, эрчим хүчний зохистой хэрэглээг бий болгох төдийгүй дэлхийн хэмжээнд техникийн нэгдсэн зохицуулалтыг бий болгох замаар тээврийн хэрэгсэл, түүний эд анги, тоноглолын ашиглалт, ажлын тодорхойломжийг сайжруулахад оршино.

Энэхүү хэлэлцээрээр шинэ механикжсан тээврийн хэрэгсэл болон механикжсан тээврийн хэрэгслийн тоног төхөөрөмжийн тухайд ижил төрлийн шаардлагыг тогтоох, мөн энэ хэлэлцээрт хавсаргасан НҮБ-ын техникийн дүрмүүдийг харилцан хүлээн зөвшөөрөх тухай асуудлыг зохицуулсан.

Хэлэлцээрт нэгдэхдээ хэлэлцэн тохиролцогч талууд хэлэлцээрт хавсаргасан НҮБ-ын техникийн дүрмийг бүхэлд нь авч хэрэглэх үүрэг хүлээхгүй бөгөөд хэрэв шаардлагатай бол өөрийнхөө хэрэглэхийг хүссэн заалтуудыг сонгон авч хэрэглэж болно.

Хуулийн төсөл нь "Дугуйт тээврийн хэрэгслүүд, тэдгээрт суурилуулан ашиглаж болох тоног төхөөрөмж, эд ангид зориулсан НҮБ-ын уялдуулан тохируулсан техникийн дүрмийг хэрэглэх болон НҮБ-ын эдгээр дүрэмд үндэслэн олгосон баталгааг харилцан хүлээн зөвшөөрөх нөхцөлийн тухай хэлэлцээр"-ийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон баталсугай" гэсэн нэг зүйлтэй байна.

Гурав. Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар, хүрэх үр дүн, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай саналын талаар:

Энэхүү хэлэлцээрийг соёрхон баталснаар дараах ач холбогдолтой:

- Дугуйт тээврийн хэрэгсэл, тэдгээрт суурилуулан ашиглаж болох тоног төхөөрөмж, эд ангийг олон улсад тавигдаж буй хийцийн, аюулгүй байдлын болон ашиглалтын бүхий л цогц шаардлагын дагуу үйлдвэрлэж, экспортлох боломж бүрдэнэ.

- Монгол Улсад үйлдвэрлэсэн дугуйт тээврийн хэрэгсэл, тэдгээрт суурилуулан ашиглаж болох тоног төхөөрөмж, эд ангийг энэхүү хэлэлцээрийн Хэлэлцэн тохиролцогч талууд, ажиглагч болон зөвлөх гишүүнчлэлтэй орнууд бүрэн хүлээн зөвшөөрнө.

- Бусад улс оронд үйлдвэрлэн гаргасан дугуйт тээврийн хэрэгсэл, тэдгээрт суурилуулан ашиглаж болох тоног төхөөрөмж, эд ангид доголдол, гэмтэл үүссэн, стандартаар болон техникийн дүрмээр тавигдсан шаардлагад нийцээгүй, мөн үйлдвэрлэгчийн мэдээлсэн үзүүлэлтэд тохирохгүй байх нөхцөлд НҮБ-д байгууллагад мэдэгдэх, алдааг засаж залруулах, шаардлага хангасан тээврийн хэрэгсэл, эд ангийг импортлох боломж бүрдэнэ.

- Шаардлагад нийцээгүй болон эвдрэл, гэмтэлтэй автомашин, хуурамч сэлбэг, эд ангийг Монгол Улсын нутагт дэвсгэрт нэвтрүүлэхгүй байх зохицуулалттай болно.

- Хэлэлцээрийг соёрхон баталснаар тээврийн хэрэгслийн аюулгүй байдлыг хангах, эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх, тээвэрлэлтийн үйл ажиллагаанд олон улсын жишигт нийцсэн тээврийн хэрэгсэл, техник тоног төхөөрөмж, эд ангийг ашиглана.

- Тээврийн хэрэгслийн техникийн болон хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангаснаар зам тээврийн осол, ослоос үүдэлтэй хүний амь нас, эд хөрөнгийн хохирлын хэмжээ буурна.

- Хэлэлцээрийг хэрэгжүүлснээр энэ чиглэлийн төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, их, дээд сургууль, коллеж болон автомашин борлуулагчид, дистрибютер, диллерийн хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх, Монгол Улсын хөгжилд төр, хувийн хэвшлийн хамтын оролцоог хангана.

- Улсын төсвөөс нэмэлт зардал шаардагдахгүй бөгөөд тээврийн хэрэгсэл, түүний тоног төхөөрөмж, эд ангийг экспортлох, импортлох, үйлдвэрлэх, ашиглалтын үеийн аюулгүй байдал, байгаль орчны нөлөөллийн үзүүлэлтийг сайжруулан эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгох, олон улсын худалдаан дахь техникийн саад тотгорыг арилгах ач холбогдолтой.

Монгол Улс нь энэхүү хэлэлцээрийг соёрхон баталснаар НҮБ-ын Ерөнхий нарийн бичгийн даргад батламж хүргүүлэх ба энэхүү батламжид "Монгол Улс нь

зөвхөн үндсэн хэлэлцээрийг хүлээн зөвшөөрнө. Гэхдээ хэлэлцээрийн 10 дугаар зүйл нь Монгол Улсад хамаарахгүй. Монгол Улс нь үндэсний хэмжээнд хүчин төгөлдөр болсон Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт үйлчлэх журмуудыг өргөн мэдүүлэх үүрэг хүлээнэ" гэсэн тунхаглалыг хавсарган хүргүүлнэ.

Дөрөв. Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай уялдсан байдал, уг хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүйд тооцох хуулийн талаарх саналын талаар:

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй хууль тогтоомжид нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, эсвэл хууль шинээр батлах шаардлагагүй бөгөөд техник, технологийн дэвшлийг даган шинэчлэгдэж байдаг техникийн дүрэмд нийцүүлэн тээврийн хэрэгсэл, түүний тоног төхөөрөмж, эд ангитай холбоотой стандарт, техникийн баримт бичиг боловсруулах болно.

--- ооо ---